

Family Justice Center Limburg wil kort op de bal spelen bij intrafamiliaal geweld**DRIES WYCKMANS^a****SABRINA REGGERS^b**

^a Coördinator, Family Justice Center Limburg, Afdeling Justitiehuisen, Departement Welzijn, Volksgezondheid & Gezin (corresp.: dries.wyckmans@wvg.vlaanderen.be)

^b Coördinator, Family Justice Center Limburg, Afdeling Justitiehuisen, Departement Welzijn, Volksgezondheid & Gezin

1. INLEIDING

In deze bijdrage zoomen we vanuit de Limburgse praktijk in op de evolutie van de multidisciplinaire samenwerking op het vlak van intrafamiliaal geweld. Limburg zet namelijk al jaren in op een meer gecoördineerde en efficiënte aanpak. Tot begin deze eeuw werkten politie, justitie en hulpverlening vooral op hun eigen eilandje. Gedreven medewerkers zochten wel de verbinding in individuele dossiers van intrafamiliaal geweld, maar een structureel kader ontbrak. Daar kwam in 2004 verandering in naar aanleiding van een aantal familiedrama's. In 2006 ging een doorverwijstraject tussen politie, parket en CAW van start. In 2013 volgde een ketenaanpak – geïnspireerd door de Antwerpse ketenaanpak 'CO3' – voor de meest complexe en ernstige dossiers, met problemen op meerdere levensdomeinen en een hoog risico op toekomstig geweld.

Een ketenaanpak is een samenwerkingsmodel waarbij de resultaten voor een gezamenlijke cliënt centraal staan. De verschillende ketenpartners werken organisatieoverstijgend en multidisciplinair samen en delen activiteiten, informatie, middelen, regie en verantwoordelijkheid. Het doel van de ketenaanpak intrafamiliaal geweld is om, samen met het gezin en de betrokken organisaties, op een meer gestroomlijnde manier het nodige te doen om het geweld te stoppen, herhaling te voorkomen en te werken aan de beschermende factoren.

Vanuit onderzoek naar de CO3-aanpak (ROEVENS & AERTSEN, 2013), maar ook vanuit de dagelijkse praktijk blijkt die ketenaanpak alleszins een grote meerwaarde te hebben. De betrokken diensten krijgen meer inzicht in elkaars werk, kader en opdracht, waardoor er meer onderling begrip is. Ze delen ook informatie binnen een duidelijk afsprakenkader. Zo ontstaat een rijker beeld van de situatie, wat meestal leidt tot een beter plan van aanpak. De betrokken diensten werken ook nauwer samen, zowel op casusniveau als structureel. Cliënten en professionals hebben één aanspreekpunt en één plan, in duidelijke fases. De ambitie is om maximaal vanuit vrijwilligheid te werken, maar in dossiers waarin de veiligheid in het gedrang is en diensten telkens opnieuw tegen een muur lopen, zorgt het feit dat politie en parket mee aan tafel zitten voor meer mogelijkheden en daadkracht. En wanneer het in een bepaald dossier begint te branden, kan er veel korter op de bal gespeeld worden. De regio's Antwerpen, Limburg en Leuven lopen voorop in deze ketenaanpak, maar ondertussen zijn alle Vlaamse regio's een dergelijke aanpak aan het uitwerken.

2. AANDACHTSPUNTEN VOLGENS SLACHTOFFERS EN PROFESSIONALS

De aanpak en samenwerking in zeer complexe en ernstige dossiers verloopt dus steeds beter. Maar dat is natuurlijk maar een fractie van het totaal aantal dossiers van intrafamiliaal geweld. Als we met slachtoffers in dialoog gaan, blijkt dat het in situaties van intrafamiliaal geweld vaak nog erg moeilijk is om de weg naar de juiste hulp te vinden, ondanks de aanwezigheid van verschillende eerstelijnsdiensten. Het betekent vaak doorverwezen worden en telkens opnieuw je verhaal vertellen. De politionele en justitiële aanpak ervaren ze soms als demotiverend, omdat ze niet altijd serieus genomen worden, maar ook als onoverzichtelijk en bedreigend, omdat ze niet goed weten wat ze zich daarmee op de hals halen. En eens ze in dat systeem zitten, geven slachtoffers aan dat ze nogal eens te maken krijgen met 'de gerechtelijke trein der traagheid'.

Waar liggen volgens de bevroegde hulpverleners de noden en uitdagingen voor een betere aanpak van intrafamiliaal geweld? Met stip op één staat de nood aan ruimte om die nieuwe, arbeidsintensieve rol als casusregisseur te kunnen opnemen. Ook inzake dadertherapie, het hulpaanbod voor anderstaligen – waarin ook de elementen cultuur en eer worden meegenomen – en de doorstroming naar geestelijke gezondheidszorg en thuisbegeleidingsdiensten liggen er nog heel wat uitdagingen. In de aanpak van hoogconflictueuze scheidingen – een problematiek waar heel wat professionals hun tanden op stukbijten – blijkt dan weer dat er vooral moet ingezet worden op een versterking van het ouderschap. Positieve ontwikkelingen zijn alleszins de uitrol van de hulplijn 1712 voor alle vragen rond geweld en de stelselmatige uitbouw van het lokaal sociaal beleid.

Bij politie leeft de hoop dat door nauwer samen te werken en meer in te zetten op hulpverlening er minder interventies nodig zijn, zeker bij die gezinnen waar ze nu vaak wekelijks aan de deur staan. Ook is er volgens de bevroegde referentiepersonen intrafamiliaal geweld bij de politie een grote nood aan meer bewustwording en draagvlak op het terrein, waarbij er via opleiding wordt uitgelegd waarom het zo belangrijk is om in deze dossiers soms snel te werken en informatie aan te leveren. Ze geven ook aan dat er een enorme meerwaarde ligt in een beter gestoffeerd proces-verbaal, een correcte houding op het terrein en een beter zicht op risicofactoren. Het feit dat de Limburgse politiediensten werken met een type-pv voor intrafamiliaal geweld is daarbij alleszins een grote hulp. Anderzijds vinden de bevroegde politiemensen dat er begrip moet zijn voor het feit dat de interventiediensten te maken krijgen met heel wat nieuwe richtlijnen, pv's en termijnen. Een verdere specialisatie bij bepaalde politiemensen inzake intrafamiliaal geweld is daarom echt wel nodig.

Vanuit justitiële hoek valt de ambitie op om meer te focussen op de zaken waarin justitie echt een verschil kan maken. Ook sneller tussenkomen, met een tijdelijk huisverbod bijvoorbeeld, staat hoog op de agenda. En de termijn waarbinnen dossiers bij de strafrechter komen, zou volgens het openbaar ministerie best heel wat korter mogen. Verbeterpunten zitten nog bij een grotere aandacht voor burgerrechtelijke en strafrechtelijke bemiddeling en de digitalisering bij justitie. De justitiële partners hopen ook op een voortzetting van de modernisering bij justitie, met bijvoorbeeld meer kabinetsrechters en initiatieven als de kamer van minnelijke schikking.

3. FAMILY JUSTICE CENTER LIMBURG

Rekening houdend met al die vragen, noden, verwachtingen en ambities hebben de Limburgse partners – samen met een groep van voormalige slachtoffers – een gezamenlijke visie uitgetekend voor de volgende jaren. Het Family Justice Center (FJC) – een samenwerkingsmodel dat uit de VS komt en ook binnen Europa een opmars kent – staat daarbij centraal, met hulpverlening, politie en justitie onder één dak. De kerngedachte van een FJC is intensief samenwerken om geweld binnen gezinnen te stoppen. Het FJC Limburg – met een locatie in het centrum van Hasselt en in de loop van 2018 ook in Genk – kiest er expliciet voor om een samenwerkingsverband te zijn, geen nieuwe instelling. Bedoeling is de aanpak van intrafamiliaal geweld efficiënter te organiseren en om nauwer samen te werken, ieder vanuit zijn expertise en wettelijke of decretale opdrachten. Elke FJC-partner vaardigt één of meerdere deeltijdse medewerkers af, terwijl het FJC-huis en de daaraan verbonden kosten voor rekening zijn van Stad Hasselt. Het meten en analyseren van wat we doen, gebeurt door de hogescholen UCLL en PXL.

Het FJC Limburg betekent een kantelmoment in de samenwerking tussen politie, justitie en hulpverlening, op verschillende vlakken. We gaan van een relatief vrijblijvend samenwerken naar intensief en gecoördineerd samenwerken onder één dak, om zo als geheel meer te zijn dan de som van de delen. Van een organisatie-denken – waarbij elke organisatie bekijkt wat precies haar rol is in die samenwerking en wat concreet de meerwaarde kan zijn – naar een meer cliëntcentrale aanpak. Ook zijn we sinds januari 2018 van een provinciale naar een Vlaams aangestuurde coördinatie gegaan, vanuit het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afdeling Justitiehuisen.

Het is een ambitieuze visie, maar het credo is haalbaarheid, stap per stap te werk gaan, zodat we geen illusies creëren en partners afhaken. Vandaar hebben we gekozen voor een FJC 1.0, dat in oktober 2017 van start is gegaan en nog niet rechtstreeks toegankelijk is voor cliënten. Welke dossiers komen er dan wel terecht? In eerste instantie gaat het om de meest complexe en zware dossiers, die door elke Limburgse professional aangemeld kunnen worden. De bestaande ketensamenwerking wordt dus geïntegreerd in het FJC. Een tweede instroommogelijkheid verloopt via een proces-verbaal. In een pilootregio bestaande uit de twee grootste Limburgse politiezones, Carma en Limburg Regio Hoofdstad, komen alle aanvankelijke pv's intrafamiliaal geweld binnen de zeven dagen terecht bij het FJC. De parket- en politieafgevaardigden binnen het FJC gaan vervolgens de antecedenten na en voeren een risicotaxatie uit. Elke weekdag vindt een triageoverleg plaats tussen politie en parket, waarbij alle dossiers een kleurcode krijgen: groen, oranje of rood.

In de groene dossiers vertrekt een brief vanuit het parket, die de betrokkenen aanmaant om hulp te zoeken, samen met een folder van het FJC waarin ze alle nodige info vinden. Als er minderjarige kinderen zijn, gebeurt er ook een check bij de gemandateerde voorzieningen, die aanleiding kan geven tot een andere inschatting. Een maand na de feiten neemt de politie opnieuw contact op. Momenteel wordt vanuit FJC Limburg prioriteit gegeven aan de oranje en rode dossiers. Maar de Limburgse partners hopen dat ze in de toekomst ook vanuit het FJC meer kunnen inzetten op de groene dossiers, waarin je vaak verdere escalatie kan voorkomen door meer preventief te werken.

Is een dossier oranje of rood, dan worden de betrokkenen opgebeld door politie en wordt hun toestemming gevraagd om informatie te delen en om mee te werken met het FJC. Alle andere FJC-partners – OCMW, CAW, VK, OCJ-SDJ, GGZ, CAD en de justitiehuisen – gaan dan

binnen hun systeem op zoek naar relevante informatie over het gezin. Twee keer per week vindt een FJC-tafel plaats waar deze dossiers besproken worden en een onthaalbegeleider wordt aangeduid. Deze persoon zal de betrokkenen uitnodigen voor één of meerdere gesprekken, waarin de veiligheid aan bod komt, maar waarin ook de problemen en noden binnen het gezin of de (ex-)relatie besproken worden. Op die manier kan er, wanneer nodig, gericht doorverwezen worden, met de nodige opvolging door de onthaalbegeleider. Vanuit het FJC gebeurt ook een afstemming met de partners van de integrale jeugdhulp. Het verschil tussen oranje en rode dossiers ligt vooral in de aard en zwaarte van de feiten en de snelheid en aanklappendheid – indien nodig vanuit een justitieel kader – waarmee met dossiers aan de slag wordt gegaan.

4. DE DOORONTWIKKELING VAN FJC LIMBURG

Na een evaluatie van de pilootfase, eind 2018, willen de Limburgse partners eerst en vooral de huidige FJC-werking uitbreiden naar heel Limburg. Daar zal een meer structurele verankering van het FJC voor nodig zijn. In een volgende fase willen de FJC-partners de voorkeur van het FJC stapsgewijs openzetten, het grondprincipe van een FJC, zodat mensen er rechtstreeks terecht kunnen voor informatie en hulp op alle nodige vlakken. Hoe het één en ander zich moet verhouden ten opzichte van bijvoorbeeld het geïntegreerd breed onthaal, de Zorgcentra na Seksueel Geweld of andere ontwikkelingen binnen de eerste lijn moet de volgende maanden nog duidelijker worden.

Wat het aantal locaties van het FJC betreft, zullen we ook een goede balans moeten vinden tussen enerzijds centraal werken – met voldoende expertise, ervaringsopbouw en specialisatie – en anderzijds voldoende nabijheid en laagdrempeligheid. In een nog latere fase dromen we van de uitbouw van een expertisecentrum, als spin in het web op Vlaams niveau, met extra aandacht en afstemming op het vlak van sensibilisatie, educatie, preventie en opleiding voor professionals.

Al deze ontwikkelingen zijn broodnodig, daar worden we dagelijks mee geconfronteerd. Enerzijds voor de talloze gedreven professionals die met deze problematiek in de weer zijn en er soms hun tanden op stukbijten. Maar ook en vooral voor de betrokkenen zelf, want het is een problematiek die mensen raakt in hun kern. Samen kunnen we echt een verschil maken.

REFERENTIES

REGGERS, S., & WYCKMANS, D. (2018). *Samen maken we het verschil*. Family Justice Center Limburg. Verkregen op 18 april 2018, via www.fjclimburg.be.